

Partsgemensamt forum

27 mars 2019

Kapitel 8 Klara Strand, Klarastrandsviadukten 90, Stockholm

Närvarnade

Agneta	Rolfhamre	Sveriges Föreningar
Alexandra	Hjortswang	CIVOS
Bojan	Brstina	CIVOS
Carl-Johan	Friman	Kulturdepartementet
Charly	Wassberg Borbos	Civos
Daniel	Wohlgemuth	Kulturdepartementet
Elisabet	Modée	Justitiedepartementet
Elisabet	Johansson	MUCF
Estanislao	Mboro	Afrosvenskarnas Riksorganisation
Eva	Jacobsson Börjesson	MUCF
Iva	Parizkova Ryggeståhl	Internationella kvinnoförbundet
Jakob	Evertsson	CIVOS
Jenny	Bohman	Kulturdepartementet
Johanna	Granfors	Kulturdepartementet
Josefiina	Ben Azzouz	FRII
Julia	Grosse	Regeringskansliet
Katarina	Höög	Kulturdepartementet
Kerstin	Källander	Verdandi
Lina	Rengius Persson	NOD
Ludvig	Sandberg	Forum
Malin	Nilsson	IKFF
Malin	Svanberg	SKL
Marita	Öberg Molin	Coompanion Sverige
Matilda	Wärmark	Utbildningsdepartementet
Mattis	Ekestaf	NOD
Max	Horttanainen	Svenska E-sportförbundet
Mikael	Klein	Funktionsrätt Sverige
Peter	Söderlund	X-CONS
Susan	Sundqvist Pettersson	MUCF
Tanja	Ljubisavljevic	Utbildningsdepartementet
Åse	Classon	Hela Sverige Ska Leva
Anna	Rydborg	Civos

Gäster

Helen	Öberg	Statssekreterare Kulturdepartementet
Frank	Berglund	RFSL
Anders	Pettersson	CDR

Agneta Rolfhamre, ordförande för Partsgemensamt forum, öppnade mötet och hälsade alla välkomna. Hon presenterade också Katarina Höög, vice ordförande för forumet. Därefter följde en presentationsrunda.

Mattis Ekestaf från NOD påminde alla deltagare om att anmäla sitt deltagande i dialogmötet via anmälningsslänken. Detta för att kunna ge deltagarna på mötet en komplett deltagarlista.

Agneta Rolfhamre höll en kort tillbakablick i minnesanteckningarna från det konstituerande mötet den 5 februari. Därefter tog Katarina Höög vid och gick igenom resultaten från utvärderingen av mötet. Svarsfrekvensen är ungefär 45 procent, vilket kan bli högre. Katarina Höög påminde om vikten av att svara på utvärderingarna för att kunna utveckla och förbättra Partsgemensamt forum.

[Presentation av statssekreterare Helene Öberg](#)

Helene Öberg, statssekreterare vid Kulturdepartementet, höll en presentation och berättade om regeringens tankar kring civilsamhällespolitiken. Hon beskrev kort sin egen bakgrund i civilsamhället och berättade att hon närmast kommer från rollen som statssekreterare till Gustav Fridolin på utbildningsdepartementet.

Helene Öberg lyfte fram att Partsgemensamt forum är en viktig plattform för dialogen mellan regeringen och det civila samhället, och att regeringen har en ambition att flytta fram positionerna för civilsamhällesfrågorna. Hon poängterade vikten av oberoende och långsiktighet för att civilsamhället ska ha förutsättningar att verka. Hon underströk också civilsamhällets centrala roll i demokratin och dess bidrag till att läka polariseringen i samhället.

Genom omorganiseringen på regeringskansliet ligger nu civilsamhällesfrågorna under samma paraply som ungdomsfrågor, idrottsfrågor och trossamfunden, på Kulturdepartementets nya enhet för civilsamhälle och minoritetsfrågor. Utöver den dialog som sker i Partsgemensamt forum lyfte Helene Öberg också fram NOD som ett bra stöd när dialogen ska ske på en djupare nivå, samt metoden sakråd som ett sätt för regeringen att inhämta information och kunskap. Sakråd är ett exempel på Partsgemensamt forums framgångar.

Statssekreteraren lyfte också fram civilsamhällets behov av långsiktiga bidrag, något som kulturministern tycker är viktigt, och regeringskansliets arbete med demokratikriterier vid bidragsgivning.

[Dialogmöte del 1](#)

Bojan Brstina, sammankallande för planeringsgruppen, inledde och beskrev dagens frågeställning "Hur kan civilsamhällets utrymme värnas?". Malin Nilsson beskrev hur arbetsgruppens har arbetat. Gruppen hade valt att fokusera temat på den svenska kontexten, men ta avstamp i en internationell kontext.

Introföreläsning 1

Anders Pettersson från Civil Rights Defenders presenterade kort Civil Rights Defenders verksamhet och berättade om civilsamhällets möjligheter att verka internationellt. Han utgick ifrån orden "demonisering", "tysta kritiker" och "konsolidering av makt".

Demonisering

I Sverige är det inte staten som är den största motkraften mot civilsamhället, utan andra anti-demokratiska krafter. Internationellt är populismen en allt starkare kraft, något som också märks i Sverige. Dessa krafter demoniserar sina motståndare.

Tysta kritiker

De populistiska strömningarna driver på högerextremism och ökar viljan att ta till våld för att tysta kritiker. Det inskränker möjligheterna att yttra sig, samlas och demonstrera. Det märks genom att exempelvis opinionsbildare som driver MR-frågor eller liknande i allt högre grad upplever hot.

Konsolidering av makt

Internationellt finns flera exempel på hur populistiska ledare ändrar konstitutioner och grundlagar, exempelvis Kuba och Ungern. Dessa förändringar sker alltid i små steg. Globalt sett är många länder på väg in i en autokrati.

Anders Petterson lyfte fram behovet av samordning inom regeringskansliet för att kunna möta de hot demokratin står inför. Han menade att vi behöver se över grundlagsskyddet så att det inte är för lätt att radikalt förändra grundlagen och att lagstiftningen måste göra det möjligt att stå upp för demokrati och demokratiska värderingar. Myndigheter behöver kunna hantera sina möjligheter att skydda minoriteter. Han lyfte också fram frågan om vad som klassas som en terrororganisation, och att vi har en tendens att tänka att det bara är organisationer i andra länder som får den klassningen.

Uppsamling efter diskussion 1.

Frågorna som grupperna utgick ifrån var:

Skulle en utveckling liknande den vi ser i t.ex. Polen, Ungern eller Ryssland även kunna inträffa i Sverige? Varför/varför inte? Vad skulle kunna vara tecken på en sådan utveckling?

- Mycket handlar om den mellanmännsliga tilliten, och vilka utmaningar vi möter hos de grupper som saktar tillit till samhället. Exempelvis de grupper som finns på landsbygden och saknar tillit till politiken, drivs av en vilja att rösta emot etablissemangen. Kunskapen om föreningslivet saknas i många utsatta områden, gör att antidemokratiska krafter som är duktiga på att organisera kan få strakt fäste.
- Intressant att allmänheten inte uppfattar att civilsamhället i särskilt hög grad ska arbeta politisk påverkan och opinionsbildning, utan snarare lösa problem som redan har uppstått. Vad betyder det?

- Ingen förstår för långt senare att skiftet har skett. En yttre händelse kan göra att en förändring som tidigare känts helt orealistisk skulle kunna göra att förändringen sker ändå.
- Det finns ett tydligt värde i förbyggande arbete, att inte bara fokusera på att lösa det som redan uppstått.
- Med polariseringen kommer hot och hat. En attityd av "är du inte med oss är du emot oss".
- Frågan om civilsamhället som ett skydd. Är aktivitet i civilsamhället ett skydd mot extremism? Finns det ett motsatsförhållande? Ett tecken på hur demokratin mår är hur minoriteter har det, och minoriteter är ganska utsatta i Sverige. Ett hopp till en populistisk rörelse är svårare om det finns ett starkt civilsamhälle med mycket engagemang som slår vakt kring olika frågor.
- Finns inget vaccin mot den här typen av negativ utveckling. Balansen mellan de intressen som finns kring lagstiftningen, får inte rygga för den svåra uppgiften att se till yttrandefrihet utan att skapa utsatthet för andra grupper.
- Ökad kontroll och ökad aktivitet från civilsamhället har gjort att frågan om demokrativillkor aktualiserats, finns en viss skuldbeläggning av civila samhället i det att "de inte sköter sig".
- Den digitala utvecklingen har både gjort det lättare för högerextrema rörelser att höras och synas och få fäste, men har också gjort det enklare för individer att engagera sig mot detta också.

Dialogmöte del 2

Daniel Wohlgemuth och Alexandra Hjortswang från planeringsgruppen presenterade det andra blocket med frågeställningar:

Hur påverkar risken för negativ uppmärksamhet i form av t.ex. misstänkliggöranden, hot eller hat er organisation när ni väljer vilka frågor ni ska driva och hur ni ska driva dem? Finns en risk för själv censur? Om ni påverkas, är det främst på grund av extern eller intern uppmärksamhet? Vad kan det civila samhället och det offentliga göra för att bidra till att organisationer i det civila samhället vågar och orkar driva frågor utan att anpassa sig eller utöva själv censur?

De betonade att det handlar om både stort och smått i fråga om hot och hat. Även de små faktorerna har stor effekt på hur civilsamhället agerar.

Introföreläsning 2

Daniel Wohlgemuth från Kulturdepartementet presenterade resultaten av en undersökning om svenska demokratitrender. Undersökningen från 2016 visar att var fjärde politiker har

utsatts för trakasserier eller våld. Andelen utsatta i gruppen journalister är lika stor. En fjärdedel av de utsatta journalisterna uppger att de slutat bevaka vissa områden för att undvika att utsättas för hot och hat. Undersökningen visar också att 19 procent av den svenska befolkningen som uttrycker åsikter minst en gång i veckan har utsatts för hot, trakasserier eller våld. 20 procent av hela den svenska befolkningen har avstått från att göra en aktivitet på internet av rädsla för att utsättas för hot och hat.

Uppsamling efter diskussion 2

- Det finns en risk för självcensur, särskilt när vissa organisationer är mer utsatta än andra. De organisationer som syns mer tar en större risk att bli utsatta.
- Organisationerna behöver ha beredskap för att hantera hot och trakasserier, både för sig själva och för att kunna stötta andra organisationer.
- Det är svårt att veta om man utövar självcensur. Många har en erfarenhet av att behöva förhålla sig till risken att möta hot och hat. Det innebär inte nödvändigtvis självcensur, men det handlar om en medvetenhet kring vika frågor som kan leda till starka reaktioner.
- Vad är rimligt att förvänta sig från tex små organisationer att kunna göra, hur mycket administrativ börda ska man kunna hantera för att få bidrag? Arvsfondens code of conduct lyftes fram som exempel.
- Vilka risker man tar som organisation när man stöttar en utsatt organisation?
- Organisationer av personer som mött mycket utsatthet kan ha en viss risk för att dess medlemmar blir mer radikaliserade, slutar lita på samhället och tro på att förändring kan ske.
- Civilsamhället kan bidra genom att se till att paraplyorganisationerna tar ett större ansvar på både lokal, regional och nationell nivå för att föra samtalet kring de här frågorna och erbjuda stöd till föreningarna i de här frågorna.
- Det offentliga har också ett stort ansvar att vara en garant för att alla röster får finnas och uttryckas.
- Är det möjligt att lagstifta bort det här? Hjälper lagarna? Har vi den kunskap vi behöver för att agera i tid?
- Det interna spåret: hur hantera en medlem som uttrycker rasistiska eller högerextrema åsikter? Vad ställer det för krav på föreningen?
- Vad kan jag uttrycka som representant för mina medlemmar? När blir det självcensur?

Dialogmöte del 3

Introföreläsning 3

Frank Berglund från RFSL Ungdom berättade om hotbilden mot RFSL och hur de agerar i dessa frågor. Han beskrev hur RFSL nyligen skiftat från att prata om detta som en ren säkerhetsfråga till att nu förhålla sig till det som en fråga om demokratiskt utrymme. Frank Berglund beskrev händelserna i Almedalen 2018, när en nazistisk organisation fick tillstånd från arrangörerna att ha bokbord och högtalare precis utanför RFSL:s lokaler. Det var en tydlig punktmarkering mot hbtq-rörelsen vilket fick många i RFSL att känna sig rädda och otrygga. Året innan hade samma nazistiska organisation fått tältplats bredvid en funktionsrättsorganisation, och under veckan utsatt hbtq-aktivister för hot och våld. Den erfarenheten och känslan av otrygghet som uppstod gjorde att RFSL ungdom fattade beslutet att ställa in sin medverkan i Almedalsveckan och skicka hem alla sina representanter. Det var också ett principiellt ställningstagande från deras sida. RFSL stannade kvar men med betydligt ökat säkerhetspådrag med livvakter och överfallslarm, vilket var kostsamt men nödvändigt för att kunna medverka under veckan. RFSL överklagade senare beslutet att ge den nazistiska organisationen tillstånd till förvaltningsrätten och tog det vidare till kammarrätten. Dessa instanser fastslog att RFSL och hbtq-personer inte har ett särskilt intresse av att vara skyddade.

Frank Berglund berättade att RFSL under 2017 polisanmälde över 70 brott som skett i relation till deras arrangemang eller sammankomster. Detta skapar rädsla och stor psykisk påfrestning för de som är engagerade.

Frågan om förbud mot rasistisk organisering togs upp. Frank Berglund menade att det är en komplex fråga som riskerar att missa målet och att den behöver hanteras varsamt. Han menade att det som främst behövs är mer finansiering till civilsamhället och att polisen får ett tydligare uppdrag att jobba med de här frågorna.

Uppsamling efter diskussion 3

- Det är viktigt att inte möta tystnad med tystnad. Civilsamhället kan stötta varandra och agera genom paraplyorganisationer.
- Organisationerna kan själva skapa beredskap för att stötta andra organisationer, ungefär som en solidaritetspolicy.
- Vet vi vad vi skulle behöva för stöd i händelse av utsatthet? Finns det mekanismer för att be om hjälp? Vad har vi själva för önskemål och behov av solidaritet? Solidaritet kan vara konkreta saker, exempelvis hjälp att moderera flöden, svara på mejl och liknande. Inte bara uttalanden.
- Vad kan det offentliga göra? Vilket utrymme finns det faktiskt att begränsa utrymmet för nazistiska organisationer exempelvis? Hur mycket styrs av bedömningar? Det borde göras möjligt att få stöd kring enskilda evenemang.
- Civilsamhället behöver samarbeta mer sinsemellan. Civilsamhället och myndigheter behöver samarbeta mer och utbyta information.

- Viktigt att ha i åtanke att organisationer som vill stötta andra också behöver skydda sig själva.
- Folkbildningens minskade stöd ger mindre stöd till civilsamhället.
- Satsa på civilsamhället för att främja demokrati. Kommunerna är den offentliga aktören närmast medborgarna, och de har en viktig funktion att fylla. De behöver bjuda in föreningarna, ha dialog med samhället.

Civila samhället i samhället

Eva Jacobsson Börjesson från MUCF berättade kort om utbildningen Civila samhället i samhället. Sista anmälningsdag är 5 april.

Avslut

Agneta Rolfhamre tackade för dagen och uppmanade alla deltagare om att ge feedback i utvärderingen.

Mötet avslutades.